

THỦ PHÁP XỬ LÝ ĐỊA HÌNH TRONG KIẾN TẠO CẢNH QUAN LĂNG MINH MẠNG

TOPOGRAPHIC TREATMENT METHODS IN LANDSCAPE CONSTRUCTION OF MINH MANG MAUSOLEUM

ThS. KTS. Huỳnh Thị Hồng Thúy
Khoa Kiến trúc - Trường ĐHXD Miền Tây
Email: huynhthihongthuy@mtu.edu.vn
Điện thoại: 0989 756 769

Ngày nhận bài: 28/02/2023
Ngày gửi phản biện: 13/03/2023
Ngày chấp nhận đăng: 27/03/2023

Tóm tắt:

Thiết kế cảnh quan là hoạt động sáng tạo nhằm tạo ra một môi trường vật chất, một không gian hài hòa cho toàn bộ công trình. Bằng cách khảo sát, thu thập thông tin, tổng hợp, phân tích các yếu tố cảnh quan tại lăng vua Minh Mạng - Bài viết đã tìm ra những thủ pháp xử lý địa hình trong kiến tạo cảnh quan xung quanh Lăng Minh Mạng. Qua đó bài viết nhấn mạnh rằng thiết kế cảnh quan tạo được mối liên kết giữa các không gian trong và ngoài công trình, và làm tăng tính thẩm mỹ cho tổng thể công trình.

Từ khóa: không gian xanh đô thị, công viên bỏ túi, đô thị Việt Nam.

Abstract:

Landscape design is a creative activity to create a physical environment, a harmonious space for the whole building. By surveying, collecting information, synthesizing and analyzing landscape elements at the mausoleum of King Minh Mang - The article has found the topographical treatment methods in landscape construction around Minh Mang mausoleum. Thereby, the article emphasizes that landscape design creates a connection between the spaces inside and outside the building and increases the aesthetics of the overall building.

Keywords: urban green space, pocket park, Vietnam's urban areas.

1. Đặt vấn đề

Cảnh quan có thể hiểu là một không gian giới hạn, mở ra một tầm nhìn nhất định, mang đến cho con người những cảm xúc và tâm trạng khác nhau. Các thành phần chính của kiến trúc cảnh quan bao gồm các yếu tố thiên nhiên như: địa hình, mặt nước, cây xanh, con người và các yếu tố nhân tạo như: kiến trúc công trình, giao thông, các trang thiết bị kỹ thuật, các tác phẩm nghệ thuật tạo hình trang trí. Thiết kế cảnh quan góp phần tạo nên sự cân bằng giữa các khu vực tự nhiên và nhân tạo, đồng thời tạo nên sự khác biệt giữa khu vực này với các khu vực khác.

Trong các quy hoạch xây dựng lăng vua tại Kinh thành Huế thì cảnh quan thiên nhiên được xem xét là các yếu tố quan trọng. Một trong số đó phải nhắc tới thiết kế cảnh quan lăng vua Minh Mạng tại thành phố Huế. Bài viết này sẽ chỉ ra thủ pháp xử lý địa hình trong kiến tạo cảnh quan lăng Minh Mạng.

2. Nội dung

Một trong những giải pháp của bố cục tạo hình cảnh quan là xử lý, tạo dáng địa hình. Trong kiến trúc cảnh quan, địa hình gồm hai nhóm chủ yếu: địa hình nhỏ và địa hình lớn.

- Địa hình nhỏ thường là các gò, đồng trên các bề mặt đất tương đối bằng phẳng, ít khi che chắn tầm nhìn. Địa hình nhỏ thường được dùng để tạo không gian riêng, bổ sung các điểm nhấn hoặc định hướng tầm nhìn.

- Địa hình lớn là bề mặt đất có độ lồi lõm lớn, có tính chia cắt không gian mạnh mẽ. Địa hình lớn có thể được giữ nguyên hoặc được can thiệp nhằm nhấn mạnh đặc

điểm hình dáng địa hình tùy theo ý đồ kiến trúc, tư tưởng nghệ thuật và chức năng sử dụng. Địa hình bị thay đổi trong hai trường hợp: xử lý tạo dáng địa hình và nhấn mạnh đặc điểm hình dạng địa hình. Nguyên tắc này đã được áp dụng trong bố cục kiến trúc cảnh quan lăng Minh Mạng.

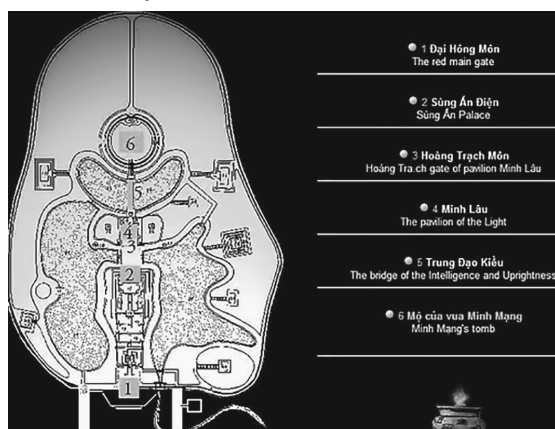
Đầu tiên là việc lựa chọn địa điểm xây dựng: vua Minh Mạng đã mất 14 năm ròng rã để tìm kiếm khu đất tốt, cuối cùng nhà vua quyết định cho xây khu lăng mộ của mình trên núi Cẩm Khê, (sau đó đã đổi tên ngọn núi thành Hiếu Sơn). Một địa điểm sở hữu địa thế vô cùng đặc lợi, núi non trùng điệp, gần với nơi hợp lưu của hai con sông Tả Trạch và Hữu Trạch. Việc chọn địa điểm có núi, có sông, cây cối bao quanh cùng với lối bố cục kiến trúc đăng đối đã tạo nên sự uy nghiêm cần có của một khu lăng tẩm nhưng vẫn gợi lên cảm giác thư thái do cảnh quan thiên nhiên mang lại.

Hình 1. Lăng Minh Mạng trên núi Cẩm Khê. Ban đầu nơi đây là một vùng đồi núi hoang vu, nhưng qua bàn tay con người, đã hình thành một khu lăng tẩm uy nghiêm bề thế.[1]

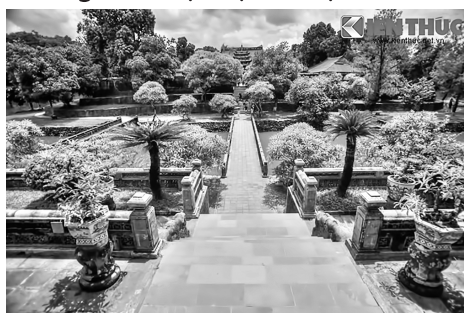
Lăng có tổng diện tích khoảng 18ha, được bố cục đối xứng qua một trục gọi là đường thần đạo, xuyên qua một loạt các

hạng mục công trình gồm: cửa chính, sân châu, nhà bia, sân tế, Hiển Đức môn, điện Sùng Ân (thờ vua Minh Mạng và Hoàng hậu), hồ Trùng Minh, Minh Lâu, hồ Tân Nguyệt (trăng non), cổng tam quan Quang Minh Chính Trực, Trung Đạo kiều và cuối cùng là Bửu thành (mộ vua Minh Mạng). [Theo wikipedia].

Hình 2. Mặt bằng tổng thể lăng Minh Mạng [2]

Chúng ta có thể thấy nguyên tắc vừa nhấn mạnh địa hình vừa xử lý địa hình đã được sử dụng một cách tinh tế trong kiến trúc cảnh quan lăng Minh Mạng. Ở đây, ông cha ta đã lợi dụng độ dốc của địa hình để bố trí hàng loạt sân chành cốt liên hệ với nhau bằng các bậc thang trên một trục bố cục chính.

Hình 3. Thủ pháp nhấn mạnh địa hình được thể hiện qua hàng loạt sân chành cốt liên hệ với nhau bằng các bậc thang, các công trình

cao thấp theo một nhịp điệu nhất quán, tạo nên nét đẹp riêng cho lăng Minh Mạng [3]

Kết thúc trục bố cục chính là nơi yên nghỉ của vua, nằm trên đỉnh đồi (Khải Trạch Sơn), việc xử lý tạo dáng địa hình thành các bậc thềm trải rộng từ chân lên đến đỉnh và kết thúc bằng Bửu Thành lại là thủ pháp nhấn mạnh địa hình tạo nên cảm giác không gian bao la hơn, công trình uy nghiêm hơn.

Hình 4. Mộ vua nằm giữa tâm một quả đồi mang tên Khải Trạch Sơn, được giới hạn bởi Bửu Thành. Từ chân Khải Trạch Sơn có 33 bậc cấp dẫn lên cổng của Bửu Thành, tạo cảm giác uy nghiêm, bề thế [3].

Hồ Trùng Minh vốn là một hồ tự nhiên do con suối chảy từ núi Cẩm Kê ra sông Hữu Trạch, khi quy hoạch xây lăng Minh Mạng thì được cải tạo lại gồm hai nửa nối thông với nhau ở phía sau điện Sùng Ân, giống như hai lá phổi xanh bao bọc lấy các công trình kiến trúc trên trục thần đạo.

Hình 5. Hồ Trùng Minh - Ông cha ta đã sử dụng con suối có sẵn và cải tạo lại để phù

hợp với kiến trúc chung và làm đẹp thêm cảnh quan của công trình [3]

Phía sau hồ Trường Minh là hồ Tân Nguyệt được tạo hình vầng trăng non - tượng trưng cho yếu tố “âm”, ôm lấy một phần khu mộ vua - Bửu Thành hình tròn tượng trưng cho mặt trời, yếu tố “dương”. Giữa hồ là một hệ thống hòn non bộ, quanh hồ xây lan can với những đường nét uốn lượn mềm mại và những hình thức trang trí đa dạng.

Hình 6. Hồ Tân Nguyệt – hình vầng trăng non đã được xử lý lại hình dáng từ con suối có sẵn, ôm lấy Bửu Thành [4].

Hình 7. Bố cục hoa viên trong lăng Minh Mạng [5]

Bên cạnh đó, thủ pháp xử lý địa hình cũng được áp dụng trong cảnh quan sân vườn lăng Minh Mạng. Bố cục sân cân xứng với độ chênh cốt ít, kết hợp với cảnh quan thiên nhiên bao quanh một cách nhẹ nhàng nhờ yếu tố mặt nước và cây xanh.

3. Kết luận

- Xử lý, tạo dáng địa hình thường được áp dụng trong kiến trúc cảnh quan nhằm kết hợp

địa hình với kiến trúc sân đường, công trình.

- Việc lựa chọn thể đất với hình dáng phù hợp góp phần vào việc hình thành cảnh quan đẹp, có sức truyền cảm nghệ thuật trong kiến trúc lăng Minh Mạng; Nguyên tắc xử lý địa hình đã được áp dụng làm cơ sở cho bố cục kiến trúc: bậc dốc trong sân chênh cốt và đường lên các công trình; Bố cục sân vườn dáng hình học kết hợp với yếu tố cây xanh, mặt nước có hình thức tự do tạo nên sự mềm mại cho cảnh quan chung.

Tài liệu tham khảo

[1] “Lăng Minh Mạng Huế - kiến trúc đẹp, chuẩn mực bậc nhất thời Nguyễn”, 10/08/2022. [Trực tuyến]. Địa chỉ: <https://vinpearl.com/vi/lang-minh-mang-hue-kien-truc-dep-chuan-muc-bac-nhat-thoi-nguyen/>. [Truy cập 15/1/2023].

[2] Huế Xưa – Lăng Minh Mạng (Hiếu Lăng). [Trực tuyến]. Địa chỉ: <https://congchung.org/viet-nam-xua/hue-xua-lang-minh-mang-hieu-lang.html/>. [Truy cập 15/2/2023].

[3] Q. Lê. Nét kiến trúc làm mê hoặc lòng người của lăng Minh Mạng, 28/02/2023 . [Trực tuyến]. Địa chỉ: <https://sdl.thuathienhue.gov.vn/DichVu/ThôngTin/CapNhat/prints.aspx?tinid=2620>. [Truy cập 12/2/2023].

[4] Hồ Tân Nguyệt. [Trực tuyến]. Địa chỉ: <http://wikimapia.org/17533130/vi/H%E1%BB%93-T%C3%A2n-Nguy%E1%B%87t/>. [Truy cập 15/2/2023].

[5] Lăng Minh Mạng - Nơi an nghỉ bí ẩn của vị Vua Triều Nguyễn, 31 tháng 12, 2020. [trực tuyến]. Địa chỉ: <https://www.hadaicon.com/2020/12/langminhmang.html/>. [Truy cập 12/2/2023].